

[Socialministeren.]

hjælp kan forventes at sætte dem bedre i stand til at forsørge sig selv og børnene. Det foreslås, at denne hjælp — og i forbindelse hermed også løbende underholdshjælp, uanset alder, medens uddannelsen står på — skal kunne ydes til enker uden hensyn til, om disse har børn.

I det fremsatte lovforslag er samtidig medtaget en enkelt ændring i reglerne om beregning af den indtægt, der lægges til grund ved udbetaling af normalbidrag, enkebørnsbidrag m. v. Forslaget, der går ud på at ophæve reglen om, at formueindtægt skal forhøjes med 5 pct., må ses i forbindelse med lovforslaget om ændring af folkeforsikringslovens aldersrenteberegningsregler.

Med disse ord anbefaler jeg også dette lovforslag til tingets velvillige behandling.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om tillæg til statshusmandsloven

og

forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

Valgt blev: *Chr. Rasmussen, Bladt, Bundvad, Ditlevsen, Horn, Lund Jensen, Teichert, Chr. Thomsen, Niels Eriksen, Søren Andersen, Foged, Heick, Sønderup, Fibiger, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Tesdorpf og Aage Fogh.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

Valgt blev: *Bladt, Ditlevsen, Horn, Lund Jensen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Chr. Rasmussen, Chr. Thomsen, Niels Eriksen, Søren Andersen, Heick, Sønderup, Østergaard, Fibiger, Clausen (Olufskjær), Tesdorpf og Kirkegaard.*

Den følgende sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om banker.

Valgt blev: *Holger Eriksen, Boye Hansen, Poul Hansen (Kalundborg), Hans Knudsen, Lars M. Olsen, Gustav Pedersen, Hans Rasmussen, Niels Eriksen, Kr. Juul, Thisted Knudsen, Peter Larsen, Martin, Rasting, Fanger, Weikop, Axel Sørensen og Steen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om lønninger og pensioner for lærere ved folkeskolen på Færøerne.

(Første behandling findes i tidenden sp. 832).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om forholdsregler mod prisstigningerne [af Aksel Larsen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 283, fremsættelsen i tidenden sp. 54).

Sagen sattes til forhandling.

Ministeren for handel, industri og søfart (Lis Groes): Den seneste tids prisstigninger

[Ministeren for handel, industri og søfart.]

har selvfølgelig foruroliget mange, også regeringen.

Det ligger således, at efter monopolloven, der tager sigte på mere normale forhold, kan monopoltilsynet kun gribe ind overfor prisansættelser i tilfælde, hvor konkurrencen er begrænset på en sådan måde, at virksomhederne udøver eller vil kunne udøve en væsentlig indflydelse bl. a. på prisforhold. Varer og ydelser, der ikke er berørt af konkurrencebegrænsninger, og for hvilke priserne, således som det er tilfældet for en række forbrugsvarers vedkommende, dannes under fri konkurrence, falder udenfor monopollovens bestemmelser.

Med henblik på at træffe forholdsregler i anledning af den sidste tids prisstigninger, særlig på fødevarer og brændsel, har man allerede for nogle uger siden anmodet monopoltilsynet og statistisk departement om at gå i gang med en nærmere undersøgelse af, hvorledes prisudviklingen har formet sig for fødevarer og for brændsel. Man håber derigennem at få belyst, i hvilket omfang disse prisstigninger skyldes forskydninger i avancer og omkostninger i de forskellige omsætningsled. Denne undersøgelse tilendebringes snarest muligt.

Jeg skal iøvrigt kun tilføje, at der i dag er udsendt indbydelse til erhvervenes og arbejdsmarkedets hovedorganisationer til en drøftelse af disse problemer. Mødet er berammet til den 22. november. Jeg kan ikke se rimeligheden i i dag at stille regeringen overfor et så alment holdt direktiv som det, der indeholdes i dette forslag til folketingsbeslutning, og jeg kan ikke forestille mig, at folketingset kan vedtage noget sådant.

Ordføreren for forslagsstillerne (Aksel Larsen): Jeg takker for de givne oplysninger, selvom de jo for størstedelens vedkommende ikke var nye for os her. Jeg erkender, at det forslag til beslutning, vi har fremsat, formet som et forslag til folketingsdirektiv til regeringen, er yderst alment affattet. Det er imidlertid sådan, at når et parti, der ikke har indflydelse på regeringen, vil stille et forslag vedrørende priser, priskontrol o. lign. her i tinget, har det faktisk ingen anden udvej end at stille det som et sådant forslag om et almindeligt direktiv.

Det er nu engang regeringen, der sidder med administrationen; det er den, der må have mulighed for at udnytte de beføjelser, der er givet den, til at gribe ind, og det er regeringen, som, hvis den ikke mener at have beføjelse nok, bedst må være i stand til at komme til folketingset og forlange yderligere bemyndigelser, komme med udarbejdede forslag til prislov, eller hvad det nu måtte være, som kunne give regeringen de nødvendige bemyndigelser. At vi har stillet vort forslag til folketingsbeslutning, skal altså opfattes sådan — det går jeg også ud fra det er blevet — at vi ønsker at gøre regeringen opmærksom på, at prisstigningerne er på det nærmeste katastrofale for meget store dele af befolkningen, og at det må være regeringens selvfølgelig pligt ikke at nøjes med at iagttage, lægge hænderne i skødet eller indkalde oplysninger fra statistisk departement, men at gribe ind.

Prisstigningerne foruroliger også regeringen, siger den højtærede handelsminister. Jeg vil tro det, men når vi tænker på de taler, der hidtil er blevet holdt af regeringens medlemmer, har man ikke indtryk af, at prisstigningerne foruroliger regeringen nær så meget, som de foruroliger f. eks. arbejderne. Jeg tænker bl. a. på den tale, som den højtærede statsminister forleden holdt på et offentligt møde — jeg tror, det var i Silkeborg — hvor den højtærede statsminister gav udtryk for, at han ikke anså de indtrådte prisstigninger for at være nogen katastrofe; det ville de efter hans opfattelse først blive, hvis de kom til at bevirke en stigning af omkostningsniveauet. Det var frygten for, at omkostningsniveauet, som han kalder det, skulle stige, der gjorde, at statsministeren ifølge sin tale i Silkeborg mente, der måtte gøres noget. Det giver jo unøgtelig en det indtryk, at regeringen med de undersøgelser, den har sat i gang, og med den rundbordskonference, der er indkaldt til den 22. november, først og fremmest tager sigte på, at de skete prisstigninger ikke må komme til at virke på det, man kalder omkostningsniveauet.

De prisstigninger, som befolkningen lider under og med rette beklager sig over, og som man ønsker regeringen skal gribe ind overfor, er jo i alt overvejende grad prisstigninger på varer, som indgår i befolkningens almindeligste daglige forbrug. Det er

[Aksel Larsen.]

først og fremmest prisstigninger på madvarer, derudover prisstigninger på brændsel og bolig, tildels også på tøj. For de fleste af disse prisstigningers vedkommende ligger det vel sådan, at de kun kan komme til at betyde noget for det, man med et så fornemt ord kalder omkostningsniveauet, hvis arbejderne, som i særlig grad rammes af prisstigningerne, skaffer sig dækning for prisstigningerne gennem højere lønninger og arbejderlønningerne derefter bliver brugt som begrundelse for eller påskud til at sætte varepriserne, producentpriserne, i vejret.

Nu er det jo også fra regeringens side flere gange blevet sagkyndigt forklaret, at det er ganske urimeligt at give f. eks. pristalsreguleringen af lønningerne i opadgående retning skylden for prisstigningerne, dels fordi denne regulering kommer langt bag efter prisstigningerne, dels fordi den er så uendelig ringe i forhold til varens producentpris. Så må man have lov til at studse noget over, at man alligevel, når man vil beskæftige sig med prisstigningerne, fortrinsvis gør det på den måde, at man taler om omkostningsniveauets eventuelle stigning, hvilket som sagt vel i alt væsentligt kun kan ske ved lønstigning.

Jeg ved meget vel, at regeringen har de undersøgelser i gang, som den højtærede handelsminister her talte om; og at den såkaldte rundbordskonference med det, man kalder erhvervenes organisationer, skal finde sted den 22. november, ved vi også; men prisstigningerne er jo ikke af helt ny dato. Det er længe siden, de begyndte for alvor. Det er længe siden, den akutte prisstigningsbølge, hvorunder vi i øjeblikket lever, satte ind, og det må være tilladt at udtale den mening, at regeringen nok kunne have grebet ind noget før eller forberedt sin indgriben noget før. Allerede da folketinget trådte sammen den 4. oktober, blev det af den højtærede statsminister bebudet, at man ville gøre et eller andet; men der skulle altså gå $1\frac{3}{4}$ måned, før man kunne komme så langt som til at indlede de bebudede forhandlinger med erhvervenes organisationer — og dermed er jo langt fra sagt, at der så umiddelbart vil ske noget. Man har ikke indtryk af, at regeringen i spørgsmålet om at gribe ind overfor prisstigningerne er villig til at ride den dag, den sadler, eller

rettere sagt: man har vel lov til at tvivle om, hvorvidt den overhovedet har forberedt sig til at sadle.

Derfor synes jeg, at det ikke alene er godt, vi har stillet dette forslag; jeg synes endogså, det er udmærket; og jeg synes iøvrigt, det er på høje tid, det kommer til behandling her, så vi i folketinget kan få en offentlig debat om, hvad der kan gøres mod prisstigningerne, og også en debat om regeringens ansvar i denne henseende. Jeg har den opfattelse, at regeringen må have hovedansvaret for, hvad der bliver gjort, og om der bliver gjort noget.

Der bliver sagt, at man vil have en undersøgelse af de seneste prisstigninger for at finde ud af, hvad der er årsag til dem, hvorfra prisstigningerne kommer, om de skyldes stigning i produktionsomkostningerne, eller om de er betinget af forhold på verdensmarkedet, eller om de er betinget af avancer og fordelingsproblemer.

Ja, prisstigningerne har naturligvis mange årsager, og det er ganske indlysende, at den væsentlige årsag til prisstigningerne er, at vi praktisk talt totalt mangler priskontrol. Det er rigtigt nok, at vi har monopolloven, men mulighederne for i henhold til monopolloven at gribe ind er uhyre begrænsede, og jeg synes, at alle erfaringer viser, at monopolloven ikke virker hemmende på prisernes stigning, hverken på de områder, hvor der eksisterer det, man kalder fri prisdannelse, eller på de områder, hvor man erkender at en sådan måske ikke eksisterer. Det, der er galt, er i hvert fald, at vi ikke har en prislov. Jeg synes, at udviklingen gennem det sidste år dokumenterer det tilstrækkeligt, så jeg ikke behøver at bruge tingets tid til at opregne en hel række prisstigninger, som er sket i løbet af dette år. Jeg synes, at denne sandhed også må være gået op for regeringen, og jeg anser det for meget beklageligt, at regeringen ikke forlængst er kommet til folketinget og har sagt: det er på tide, vi får en prislov. Monopolloven kan ikke erstatte den, vi må have en ny prislov, vi må have den gennemført hurtigst muligt. Jeg er naturligvis godt klar over, at regeringen også har andre muligheder for at gribe ind mod prisstigningerne, men regeringen vil vel selv sige, at dens myndighed dog er for begrænset til, at den kan klare sig uden en særlig

[Aksel Larsen.]

lovhjemmel, og så synes jeg, regeringen hurtigst muligt burde indhente det, den hidtil har forsømt: at komme til folketinget og med begrundelse i de prisstigninger, vi har været ude for, og som stadigvæk foregår, sige: nu må vi have priskontrollen genindført, og vi må have gjort den særdeles effektivt, så der virkelig kan blive grebet ind mod urimelige priser og urimelige avancer.

Naturligvis strides man mellem producenter og handlende om, hvor skylden for prisstigningerne ligger. Jeg har set noget materiale, som er udsendt fra landbrugs-erhvervet, og hvori man beskæftiger sig med prisstigningerne på levnedsmidler. Man hævder her, at i hvert fald i perioden 1948—54 var der kun en meget beskeden stigning i producentpriserne, men derimod en ganske betydelig stigning i fordelingsomkostningerne og avancerne. Nu vil jeg ikke på forhånd sige, at jeg anser dette materiale for at være fuldkommen rigtigt i alle henseender, men såvidt det har været muligt at regne beregningerne fra landbrugerhvervet efter, ser det dog ud til, at de stort set giver et korrekt billede: vi står virkelig overfor den kendsgerning, at alene i perioden 1948—54 er der en gennemsnitsstigning i producentpriserne på levnedsmidler på 11 pct., medens stigningen i fordelingsomkostningerne, herunder avancer, gennemsnitlig er omkring 65 pct. Det tyder dog på, at der, selv da vi havde prisloven, var en altfor liberal kurs overfor mellemandelen, en altfor liberal kurs med hensyn til at gribe ind overfor urimelige avancer.

Jeg skulle tro, at undersøgelser på andre områder end landbrugsvarernes vil give lignende resultater, og jeg tror, at man kunne opnå ikke alene at bremse prisstigningerne, men også at tvinge adskillige priser ned, hvis der blev grebet effektivt ind mod urimelige avancer. Hvis regeringen mener, den er nødt til at have en prislov for at kunne gøre det, vil jeg anbefale regeringen, at den snarest muligt udarbejder et forslag til en sådan prislov og kommer til folketinget. Jeg tror, at med den stemning, der er i befolkningen, vil folketinget uanset sin sammensætning ikke kunne vægre sig ved at vedtage en sådan lov.

Vi har jo herinde haft besøg af adskillige

deputationer fra arbejderbevægelsen, som har opsøgt os for at anmode om, at der bliver gjort noget for at standse prisstigningerne. Vi har fået en mængde henvendelser tilsendt skriftligt, og hvis vi ikke selv vidste besked, men det ved vi jo, måtte vi dog af disse henvendelser være blevet overtydet om ikke alene, at det er galt fat, men at tålmodigheden er ved at briste. Jeg vil nøjes med at henvise til en enkelt sådan deputation. Jeg tænker på deputationen fra Burmeister & Wains virksomhed. Når man ikke alene to gange beskæftiger sig med spørgsmålet på disse virksomheder, når man ikke alene først sender en deputation til den højtærede handelsminister, men derefter en til folketinget, og når mere end 5 000—6 000 arbejdere understreger henvendelsens alvor ved at lave det, man kalder en ulovlig strejke på en time, hvilket ikke alene bevirker, at de mister en times løn, men også at de formentlig bliver idømt en eller anden bod til arbejdsgiveren, fordi de som sagt har strejket, det, man kalder ulovligt; når 5 000—6 000 arbejdere i København griber til et sådant middel for at gøre opmærksom på, at det er galt fat, og at tålmodigheden er ved at briste, så må såvel regeringen som folketinget dog forstå, at nu må der gøres noget.

Jeg tillader mig derfor at henstille til regeringen, at den ikke nøjes med at overveje, men at den virkelig griber ind, og jeg henstiller til det høje folketing at vedtage den opfordring til regeringen, som er indeholdt i vort forslag til folketingsbeslutning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om byggeri med offentlig støtte [af Alvilda Larsen m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 557, fremsættelsen i tidenden sp. 304).

Lovforslaget sættes til forhandling.